

мотивации, они уже тяготеют к фразеологизмам” [4, 292]. Исследователь отметил присутствие наименований, составляющих “зону лексико-фразеологической переходности”, в немецком, венгерском, чешском, польском, узбекском языках [4, 290-291].

Таким образом, опровержению или “частичному переосмыслению” в указанных работах подвергся один из конститутивных признаков фразеологизма – неоднословность, а самыми близкими на шкале “лексико-фразеологической переходности” оказались фразеологизм и его универб. Именно это явление привлекло нас в качестве объекта исследования, предметом которого стали фразеологические единицы современного русского языка (в совокупности свойств, обуславливающих универбацию) и их универбы, созданные различными способами с участием одного и более компонентов ФЕ на первой ступени словообразования.

Список использованной литературы

1. Алефиренко Н. Ф. Отфраземное словообразование как лингвистическая проблема / Н. Ф. Алефиренко // Актуальные проблемы русского словообразования: Матер. VI респ. науч.-практич. конф. – Самарканд, 1991. – Ч. 2. – С. 101-102.
2. Виноградов В. В. Современный русский язык: Введение в грамматическое учение о слове. – М.: Учпедгиз, 1938. – Вып. 1. – 160 с.
3. Клётцера П. Границы фразеологии передвигаются / переносятся // Слово и словесность (Slovo a slovesnost). – 1998. – № 4. – С. 279.
4. Солодуб Ю. П. Языковые единицы со статусом лексико-фразеологической переходности // Семантика языковых единиц: Доклады VI Междунар. конф.: В 2 т. – М., 1998. – Т. 1. – С. 290-293.
5. Срезневский И. И. Замечания об образовании слов из выражений // Записки Императорской Академии Наук. – СПб, 1873. – Т. 22. – Кн. 2. – С. 243-252.
6. Ташлыкова М. Б. Фразеологизм как производящая единица: Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. – Томск, 1987. – 195 с.
7. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Творення слів на базі фразеологізмів // Фразеологія сучасної української мови: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – С. 72-76.
8. Федосов О. Передвигаются ли границы фразеологии? (о т. н. “лексических фраземах” на материале русского, чешского и венгерского языков) // Новая фразеология в новой Европе: Матер. VI Междунар. науч. конф. / Под ред. М. Алексеенко, В. Мокиенко, Г. Вальтера. – Щецин-Грайфсвальд, 2002. – С. 545-559.

Анотація. У статті з позицій тезаурусного підходу до вивчення мови проаналізовано механізм універбації фразеологічних одиниць. Визначено семантичні та формальні чинники лексикалізації неоднослівних стійких ідіоматичних сполучень, місце фразеологічних універбів у номінативній системі.

Ключові слова: універбація, універб, фразеологічна одиниця.

Summary. The article deals with the mechanisms of univerbation of phraseological units from the positions of the thesaurus approach to language studing. The semantic and formal factors of the lexicalization of polycomponent idiomatic expressions and the place of phraseological univerbs in nominative system is defined.

Key words: univerbalization, phraselological unit, means of word-formation.

УДК 81.112.2'04'37:165.194

Бойко Т.В.

ВЕРБАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ ЖІНКИ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЙ МІННЕЗАНГУ XII - XIV СТОЛІТЬ)

Сучасна мовознавча парадигма визначається домінуванням антропоцентричності – принципу вивчення мови у взаємодії з людиною, її мисленням, свідомістю, культурою, статтю тощо. Стаття є визначальним фактором формування соціальної, культурної та когнітивної орієнтації особистості у світі. Тому особливим науковим інтересом користується сьогодні вивчення гендерно маркованих концептів та мовних засобів їх представлення [1; 2; 3; 4; 5].

Концепти ЧОЛОВІК та ЖІНКА є базовими гендерно маркованими субконцептами лінгвокультурного концепту MINNE (КОХАННЯ) у ліриці міннезангу. Усе, що відбувається у

межах жанру куртуазної лірики і що утворює семантичну структуру лінгвокультурного концепту MINNE, ніби “оживає” завдяки двом основним агенсам – дамі та лицарю. Куртуазне кохання як певна соціальна гра передбачало наявність двох учасників: з одного боку – це MINNE-партнер, чоловік, а з іншого – MINNE-партнерка, жінка.

Ці концепти не зазнали комплексного дослідження їх лексико-семантичної структури, виділеної на основі фрагментів німецьких поезій міннезангу 12 – 14 століть. Метою даної статті є дослідження концепту ЖІНКА у ліриці міннезангу та розкриття його основних ознак. Об’єктом дослідження є концепт ЖІНКА, а предметом – лексеми, що вербалізують концепт ЖІНКА у ліриці міннезангу та експлікують на мовному рівні зовнішність та характер жінки епохи Середньовіччя.

У межах даного дослідження ми розв’язуємо наступні завдання:

1) виявити номінативні іменникові одиниці на позначення жінки у ліриці міннезангу; 2) провести аналіз значень виявлених одиниць; 3) реконструювати вербально-психологічний портрет жінки епохи Середньовіччя, представленого у ліриці міннезангу.

Для встановлення та дослідження концепту ЖІНКА у ліриці міннезангу ми виявили у текстах поезій усі номінативні одиниці, що вербалізують даний концепт. Встановлені лексичні одиниці доводять, що жінку категоризовано у ліриці міннезангу за різними параметрами осмислення самого поняття жінка.

Зазначимо, що у ліриці міннезангу жінка позбавлена будь-якої індивідуальності. Найчастішим вербалізатором, що вказує на жінку, є займенник *si(e)*. Водночас концептуальний каркас утворюють ключові назви даного концепту – лексеми *wîp* (242 випадки вживання) та *frouwe* (245 випадків вживання). Інші номінатори даного концепту суттєво поступаються цим лексичним одиницям у частотності вживання. Виявлені номінатори концепту ЖІНКА утворюють наступні семантичні групи:

- соціальний статус жінки: *frouwe – Herrin, Frau; küniginne – Künigin; keyserin – Kaiserin; diern – Magd; selderin – Hūslerin;*
- соціальна роль жінки: *freundinne – Geliebte; lieb(e) – Geliebte; trût – Liebste; geselle – Freundin; buole/puole – Geliebte;*
- геронтологічна ознака: *maget – Mädchen; frowelîn – Mädchen;*
- гендерна ознака: *wîp – Frau.*

Частотність даних лексичних одиниць відображено у наступній таблиці.

Квантитативне співвідношення номінативних одиниць – вербалізаторів концепту ЖІНКА у поезиці міннезангу

№	Лексико-семантична група «особи жіночої статі»	Кількість лексичних одиниць
1.	Соціальний статус <i>frouwe – Herrin, Frau</i> <i>küniginne – Königin</i> <i>keyserin – Kaiserin</i> <i>diern – Magd</i> <i>selderin – Hūslerin</i>	245 7 1 13 1
2.	Соціальна роль <i>freundinne – Geliebte</i> <i>lieb(e) – Geliebte</i> <i>trût – Liebste</i> <i>geselle – Freundin</i> <i>buole/puole – Geliebte</i>	6 79 13 1 1
3.	Геронтологічна ознака <i>maget – Mädchen</i> <i>frowelîn – Mädchen</i>	11 11
4.	Гендерна ознака <i>wîp – Frau</i>	242

Наведені дані свідчать про те, що для суспільства (чи радше чоловіка) епохи Середньовіччя соціальний статус жінки та її природний статус просто жінки (гендерна ознака) були фактично рівноцінними за значимістю. Для деяких поетів саме лексема *wop* відображала усю повноту сутності жінки, а не лексема *frouwe*: *Wîp muoz iemer sîn der wîbe hōhste name, und tiuret baz dan frouwe, als ichz erkenne. – >Frau< wird immer die höchste Bezeichnung für das Geschlecht der Frauen sein und ehrt meiner Meinung nach mehr denn >Dame<. [WvdV, 54-55].*

Для міннезінгера Фрауенлоба соціальний статус жінки узагалі не має ніякого значення. У його поезіях лексема *frouwe* отримує досить незвичну для лірики міннезангу конотацію за суто фізіологічною ознакою:

*Maget ist ein boum: der ersten kiusche blumen von ir magetume
Swenn aber der süzen blumen lust durch menlich list gevallen ist, wip nennet man sie denne. ...
Ouch ob sie menlich recht begat und vrucht gebirt, alrest den rat, daz hoste phat errungen hat: vrouwe ist ein name, ir billich lat.*

*Maget ist ein Baum: Blüten der ersten Keuschheit aus ihrer Jungfräulichkeit
Wenn aber der Glanz der herrlichen Blüten durch männliche List abgefallen ist, dann nennet man sie wip.
Wenn sie männliches Recht befolgt und Frucht gebiert, dann erst hat sie ihre Bestimmung, das höchste Ziel errungen: vrouwe ist ein Name, der ihr zu Recht gehört. [DGM, 338-339]*

Таким чином, Фрауенлоб прославляє три фази розвитку жіночої статі, а саме “*maget = virgo* (дівчина), *wip = deflorata* (жінка), *vrouwe = parens* (мати)” [10, 196].

Жінка в поезії міннезангу була, як правило, представницею високого соціального прошарку. Проте і проста дівчина, чи навіть служниця могла збудити в чоловікові не менш пристрасні поривання. Часом це була власна дружина поета, як, наприклад, у Освальда фон Волькенштайна. На відміну від більшості міннезінгерів, котрі зобов’язали себе до дотримання таємності (*tougen minne*), Волькенштайн відкрито оприлюднює ім’я своєї коханої. Вона – це ніхто інша, як Грета, його законна дружина, і ці шлюбні стосунки автоматично знищують усю фікцію нелегальних таємних любовних відносин, які описано у традиційних світанкових піснях [7, 144].

Лірика міннезангу передбачала майже цілковите нівелювання вікової ознаки жінки. Вона, залишаючись вічно молодою та прекрасною, є певним ідеалом, що не підвладний часу. Тому у характеристиках жінки не зустрічаються епітети, що вказують на вік коханої. Єдиним геронтологічним маркером виступає лексема *maget*, що передбачає більш юний вік жінки, аніж *wip* чи *frouwe*.

Зовнішній образ жінки у ліриці міннезангу не є детально виписаним. Більшу увагу поети зосереджують на описі чеснот дами серця. Це зумовлено тим, що метою опису жінки міннезангу є не зображення краси, а збудження уявлення про красу [9, 101]. Проте ми реконструювали зовнішній портрет прекрасної дами на основі зафіксованих фрагментів лірики міннезангу, де трапляються маркери жіночої краси.

Найпростіша формула опису жіночого образу у ліриці міннезангу полягає у використанні прикметникових чи іменникових атрибутів. Проаналізований практичний матеріал дозволяє встановити наступні групи атрибутів, що застосовуються для опису зовнішньої краси жінки:

1) візуально – естетичний образ: *schoene – schön, minneclich – lieblich, liebreizend; wolgetân – schön; wunneclich – herrlich, schön; ougenweide – Augenweide; wunneberndez bilde – ein Gebilde voller Wonnen; hübsch – höfisch, schön; lôs – lind; wundervol gemacht – wundervoll erschafft; guot /baz geschaffen – gut/besser erschafft; smal – schlank;*

2) соматичні характеристики: *houbet – Haupt, Kopf; brâ – Brauen; ougen – Augen; wangen, wengel – Wangen; zene – Zähne; kele – Kehle; neckelîn – Nacken; brüstlîn – Brüste; arme – Arme; hende – Hände; bein – Bein; fuoz – Fuß; lîp – Leib, Körper; vel – Haut; munt – Mund;*

3) парасоматичні та паралінгвістичні характеристики: *stimme – Stimme; gebaerde – Benehmen, Gebärde; rede – Rede; kleid – Kleidung; lachen – Lachen;*

4) риси характеру та чесноти: *guot – gut; gemait – stolz; kiuschiu – keusch; tugentrîch – wunderbar; lobelîche – tugendrein; klâr – rein, schön; rein – ohne jeden Makel; werde – edel, würdig; lieb – lieb; daz beste – die beste; tugende – Vollkommenheit; güete – Vollkommenheit; senfte – sanft; zart – zart;*

5) соціально-етичні характеристики: *êre – Ansehen, Ehre; hêre – vornehm; saelic – gepriesen, glückverheißend; biderb – angesehen; edel – edel; ritterlich – edel; gehiure – edel; vrî – unabhängig; zuht – Höflichkeit; diu hôchgelobte – hoch gepriesen, hoch geachtet; wunnenrîche – reich an Freuden; staete – beständig; triuwe – treu; suoz – süß, liebenswert; hôhgemuot – hochgesinnt, stolz; vruot – klug, weise; wîse – weise; vernunft – Vernunft; cluoge – klug; sin – Verstand; bescheiden – klug; genaedic – gnädig.*

Стосовно першої лексико-семантичної групи, що описує візуальну вроду жінки у ліриці міннезангу, то квантитативно основними атрибутами тут були *schoene* (95 випадків вживання), *minneclich* (28) та *wolgetân* (18). До цієї групи додаються також менш частотні *wunneclich* (3), *hübsch* (2), *lôs* (1), *wundervol gemacht* (1) *dà guot /baz geschaffen* (1).

Траплялися серед даних атрибутів і метафоричні перенесення: *ougen weide – der schönste Anblick* (2) *dà wunneberndez bilde – ein Gebilde voller Wonnen* (1).

Намагання додати образу жінки божественного ореолу зумовило використання лексеми *schîn – Glanz* (9) для опису досконалості коханої: *himeleschen schîn; ir minneclîcher schîn; schîn der frouwen mîn; liehter schîn*.

У Гайнріха фон Морунгена знаходимо дані щодо статури його обраниці: *smal wol ze mâze – schlank, wie eine Frau sein soll* [Morungen, 20-21].

Тілесну красу більшість поетів-міннезінгерів вважали другорядною у порівнянні із внутрішньою красою жінки. Ось що говорить з цього приводу Вальтер фон дер Фогельвайде: *Schæner lîp entouc niht âne sin. – Was soll Schönheit ohne Gehalt?* [WvdV, 38-39]. І до сьогодні існує в Німеччині

відомий вираз “*Nicht die Schönheit bestimmt, wen wir lieben, sondern die Liebe bestimmt, wen wir schön finden*”.

Аналіз поезій дозволив представити наступну шкалу найбільш привабливих частин жіночого тіла з погляду чоловіка-міннезінгера епохи Середньовіччя: *munt* (42); *ougen* (27); *lîp* (19); *arme* (12); *hende* (9); *wangen* (8); *brüstlîn* (4); *kele* (4); *fuoz* (3); *houbet* (2); *bein* (1); *brâ* (1); *neckelîn* (1); *vel* (1); *zene* (1). Типовим для міннезангу є згадування відкритих частин тіла жінки *ouge*, *munt*, *wange*. У світанкових піснях, які вщерть заповнені еротичними елементами, додаються ті частини тіла, які лише вночі стають доступними для ока закоханого чоловіка: *brüstel*, *arm*, *hant*, *bein*. Ці частини тіла є синекодихічним позначенням тіла загалом, а епітети *blanc*, *wîz*, *glîz* підкреслюють його оголеність. Непоодиноким вживанням демінутивних форм (*wangelîn*; *hendlin*; *füzlin*; *kelîn*; *mündelîn*; *ermlein*; *ermlin*; *brüstlîn*) підсилює інтимність процесу. *Munt* є конститутивним елементом опису жінки, проте може виступати й чуттєвим сигналом (на противагу до *ouge*) [9, 105].

Досить високий ступінь перлокутивного ефекту досягається у тих випадках, де певні соматичні елементи поєднуються зі сталими чи образними атрибутами: **wengel**: *rôt*; *lieht*; *clâr*; *rôsenvâr*; *reine rôt*, *sô reine wîz*, *hie ræseloht*, *dort liljenvar*; *wîplîch*; **houbet**: *wünnerîch*, *nie baz gezogen*; **brâ**: *brâne*; **ougen**: *lieht*; *spilnde*; *lieplich*; *süeze*; *clâr*; *zwêne sternen*; **hende**: *wol getân*; *schneeweise*; *wîze*; *wîz als der snê*; *gleiss*; **fuoz**: *wol getân*; *minneclîch*; **neckelîn**: *blanc*; **zene**: *wîze ebene*; **kele**: *wîz*; *wol getân*; *blanc*; **lîp**: *rein*; *werde*; *noch wîze danne ein snê*; *minneclîch*; *wol geslaht*; *der ganzen tugende vol*; *schoen*; *hôchgeborn*; *stolz*; *zart*; *klâr*; *zart*; *süeze*; *lôs*; *lieb*; *herzeclîch*; **munt**: *rôt*; *rôsevarwer*; *vil vrôuden rîchez*; *wol redender*; *minneclîch*; (*zucker*)*süezer*; *rôserôter*; *wolgevar*; *ausserweltes*; *schoene*; *chleinvêlitzeroter*; **arme**: *blanc*; *blôz*; *weiss/weiz/wîz*; *zart*; *lind*; **bein**: *blankiu*; **brüstlîn**: *wolgetalt*; *lieb*.

Квінтесенцією досконалості жіночого тіла є одна із пісень Тангейзера, де жінка постає у своїй чуттєвій красі: *Ich sleich ir nâch, unz ich si vant, die schoenen crêatiure: bi dem fontâne saz diu klâre, süeze von faitiure. Ir ougen lieht und wolgestalt. Ir munt ist rôt, ir kéle ist blanc, ir hâr reitval, ze mâze lanc, gevar alsam die sîden. Blanc alsam ein hermelîn wâren ir diu ermeln. Ir persône diu was smal. Wol geschaffen überal. Ein lützel grande was si dâ, smal geschaffen anderswâ. An ir ist niht vergezen: lindi diehel, slehtiu bein, ir fûeze wol gemezzen. Schoener forme ich nie gesach. An ir ist elliu volle. – Ich ging ihr nach, bis ich das schöne Wesen sah. An der Quelle saß die strahlende, die süße Wohlgestalt. Ihre Augen sind hell und schön geformt. Ihr Mund ist rot, ihr Hals ist weiß, ihr Haar blondgelockt, von richtiger Länge, von Aussehen wie Seide. Weiß wie Hermelin waren ihre feinen Arme. Ihre Gestalt war schlank, überall wohlgeformt. Hier war sie ein wenig üppig, anderswo wieder ganz zart gebaut. Nichts ist an ihr vergessen worden: weiche Schenkel, gerade Beine, hübsch geformte Füße. Eine schönere Figur ... habe ich nie gesehen. An ihr ist alles vollkommen. [Brackert, 216-217].*

Важливим було для жінки вміння використовувати у стосунках із чоловіком так звані парасоматичні (нетілесні) принади та паралінгвістичні засоби спілкування. Сюди належать одяг, голос, жести, поведінка, запах жінки. Не можна стверджувати, що ці ознаки були першочерговими, проте ті контексти, які ілюструють попереднє твердження, дають нам вербальний портрет зовнішньо бездоганної жінки: **АПОМАТ: Witzlaw von Rügen**: *Al ir wuortzel smaghes ger de sint an ir libe ghestrowet. – Der Wohlgeruch aller (duftenden) Wurzeln ist über sie gestreut. [DGM, 344-345]; ÎĀĬĀ: Walther von der Vogelweide*: *Swâ ein edeliu schæne frouwe reine, wol gekleidet unde wol gebunden. – Wo nämlich eine Frau, damenhaft und vornehm innerlich und äußerlich, prächtig Kleidung und Kopfschmuck. [WvdV, 88-89]; ĀĪĒĪŃ: Johannes Hadlaub*: *Ich hörte ir süezzen stimme, ir zarten wort. – Ich hörte ihre süße Stimme, ihre zarten Worte. [DGM, 332-333]; ПОВЕДІНКА, ЖЕСТИ, ПОГЛЯД, ПОСМІШКА: Johannes Hadlaub*: *ir wîblich zucht – ihr so fraulichs Benehmen [DGM, 332-333]; Hugo von Montfort*: *ir geberd sind gut, die blik sint vin – ihr Gehabe ist vortrefflich, die Blicke sind wunderbar [DGM, 392-393]; ir zucht, ir er – ihr angemessenes Verhalten und ihre ehrenvolle Gesinnung [Tagelieder, 190-191]; ir lachen und ir schoene ansehen – ihr Lächeln, ihr freundlicher Anblick [Morungen, 50-51]; Reinmar*: *Ein wîp mit alsô reinen siten. – eine Frau mit so reinen Sitten. [Reinmar, 270-271].*

У піснях міннезангу жіноча врода була нерозривною із бездоганим моральним кодексом. Куртуазній дамі притаманна ціла низка позитивних рис характеру, поданих далі у порядку від найбільш до найменш частотних: *guot – gut* (79); *lieb – lieb*, *liebenswert* (74); *rein – ohne jeden Makel* (38); *güete – Vollkommenheit* (30); *tugende – Vollkommenheit* (22); *werde – edel*, *würdig* (19); *zart – zart* (17); *tugentrîch – wunderbar* (7); *beste – beste* (7); *senfte – sanft* (5); *klâr – rein*, *schôn* (4); *gemait – stolz* (3), *stolz – stolz* (1); *kuschiu – keusch* (1), *lobelîche – tugendrein* (1).

Популярність атрибута *guot* пояснюється його значенням. Спочатку він наближується в якості станового прикметника – *guot* = хорошого походження, поважний, шляхетний – до сутності та мети міннезангу, де характерні для цього жанру прийоми типізації та узагальнення могли знайти своє зручне вираження завдяки іншим можливостям вживання цього слова. *Guot* позначає через деякий час в загальному лише щось радісне, приємне, без обмеження цього значення певним ідейним колом, як зазначалося вище, цей атрибут позбавлений будь-яких значенневих нюансів. У цьому загальному розумінні він поєднується із багатьма іншими іменниками, через які і виявляє себе забарвлення його значення [8, 2]. Про багатовекторне вживання прикметника *guot* у ліриці міннезангу свідчить його інтерпретація у словниковій статті: *gut*, *edel*, *würdig*, *ehrenhaft*, *gültig*,

freundlich, recht, richtig, glücklich, schön, stattlich, groß, kostbar, echt, fest, sicher, tüchtig, nützlich, geeignet [6, 142]. Проте стосовно характеристики жінки цей атрибут найчастіше позначав її доброту, шляхетність чи досконалість. Окрім того, дама, гідна куртуазного оспівування, повинна була бути бездоганна з самого народження і залишатися такою завжди. За законами куртуазії їй заборонено мати хоч якусь негативну рису характеру. Якщо автору-міннезінгеру бракувало слів для опису незліченних чеснот дами його серця, то він міг просто назвати її “найкращою”. Цей атрибут дозволяє інтерпретатору намалювати собі свій портрет ідеальної жінки.

Комплекс соціально-етичних характеристик передбачає надання жінці певних рис характеру, які набували особливого значення в межах жанру міннезангу. Це певний набір куртуазних чеснот, які притаманні як чоловікам, так і жінкам, та високо цінуються суспільством, оскільки ці риси характеру приборкують підсвідомі бажання людини та формують її непохитний дух. Сюди належали: *êre – Ansehen, Ehre; hêre – vornehm* (37); *saelic – gepriesen, glückverheißend* (29); *suoz – süß, liebenswert* (19); *staete – Beständigkeit* (12); *triuwe – Treue* (11); *edel – edel* (11); *biderb – angesehen* (5); *genaedic – gnädig* (3); *vruot – klug, weise* (2); *wunnenrîche – reich an Freuden* (2); *ritterlich – edel* (1); *vri – unabhängig* (1); *diu hôchgelobte – über alles gepriesene* (1); *gehiure – edel* (1); *hôhgemuot – hochgesinnt* (1); *wîse – weise* (1); *vernunft – Vernunft* (1); *cluoge – klug* (1); *sin – Verstand* (1); *bescheiden – klug* (1).

Початком усього мало бути високе походження дами, яка внаслідок цього здобувала суспільну пошану. Якщо дама у своїх любовних пориваннях (чи їх відсутності) була вірною та непохитною, керувалася розумом, то така дама дарувала чоловікові найбільшу радість, за що її прославляли та кохали.

Отже, дослідження дозволяє зробити наступні висновки: 1) жінка епохи Середньовіччя була дамою шляхетного походження; 2) її основна соціальна роль – це не материнство чи перебування у шлюбі, її призначення – бути обожнюваною та коханою; 3) куртуазна дама мала бездоганну зовнішність (особливу увагу чоловіків привертала її уста, очі та тіло); 4) прекрасна дама вміла користуватися своїм голосом, жестами, поглядом, щоб ще більше приваблювати чоловіків; 5) серед жіночих рис характеру найбільш високо цінувалися доброта, досконалість, гідність, вірність та постійність.

Перспективним буде аналіз вербально-психологічного портрету чоловіка епохи Середньовіччя на основі лірики міннезангу, а також виявлення домінант любовних міжстатевих стосунків, зображених у ліриці міннезангу. Цікавим було б порівняння виявлених домінант із сучасними уявленнями про кохання, що властиві німецькій лінгвокультурі.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С. “І назвав Адам ім`я своїй жінці: Єва...”: ЧОЛОВІК і ЖІНКА у дзеркалі мовних культур / Бондаренко О. С. — Кіровоград : ТОВ “Імекс-ЛТД”, 2008. — 160 с.
2. Кисельова А. Л. . Концепт “Жіночість” у вікторіанській лінгвокультурі: дис... канд. філол. наук : 10.02.04 / Анна Леонідівна Кисельова. — К., 2007. — 218 с.
3. Недвига С. М. Концепт жінка у латиномовному трактаті Джованні Боккаччо “De Mulieribus Claris” (“Про славетних жінок”) / С. М. Недвига // Мовні та концептуальні картини світу. – 2009. – Вип. 26, Ч. 2. – С. 310-315 .
4. Паскова Н. А. Концепт “женщина” в текстах среднеанглийского периода: Опыт семантической реконструкции на основе произведений Дж. Чосера: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Надежда Александровна Паскова. – Иркутск, 2003. – 185 с.
5. Чететка В. И. Концепт “человек” в мифопоэтической картине мира: На материале древнегерманских героических песен, легенд, сказаний : дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Валентина Ивановна Чететка. – Воронеж, 2005. – 235 с.
6. Hennig, Beate. Kleines Mittelhochdeutsches Wörterbuch / Beate Hennig. In Zusammenarbeit mit Christa Hepfer und unter red. Mitw. von Wolfgang Bachofer. 4., verbesserte Aufl. – Tübingen : Niemeyer, – 2001. – 503 S.
7. Jones George F. Ain tuncle farb – zwar kein Tagelied aber doch ein Morgenlied. Zu Oswald von Wolkenstein, Klein 33 // Zeitschrift für deutsche Philologie. – Band 90. Sonderheft. – 1972. – S. 142-153.
8. Schissel von Fleschenberg, Otmar. Das Adjektiv als Epitheton im Liebesliede des 12. Jahrhunderts / von Otmar Schissel von Fleschenberg. Leipzig : Eduard Avenarius, 1908. – 144 S. (Teutonia, Heft 11)
9. Tervooren, Helmut. Schönheitsbeschreibungen und Gattungsethik in der mhd. Lyrik // Schoeni u wort mit süezeme sange : philologische Schriften / Helmut Tervooren. Hrsg. Von Susanne Fritsch und Johannes Spicker. – Berlin : Erich Schmidt , 2000. – S. 96-113.
10. Wachinger, Burghart. Sängerkrieg: Untersuchungen z. Spruchdichtung d. 13. Jahrhunderts / von Burghart Wachinger. München : Beck, – 1973. – 349 S. (Münchener Texte und Untersuchungen zur deutschen Literatur des Mittelalters; Bd. 42)

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Deutsche Gedichte des Mittelalters. Mhd./Nhd. Übers., ausw. u. erl.: Müller, Ulrich. Erl.: Müller, Ulrich; Weiss, Gerlinde. – Stuttgart : Reclam, – 1993. – 607 S. (DGM)
2. Deutscher Minnesang (1150 – 1300). Einführung sowie Auswahl und Ausgabe der mittelhochdeutschen Texte von Friedrich Neumann. Nachdichtung von Kurt Erich Meuer. – Stuttgart : Reclam, – 2002. – 174 S. (DM)
3. Heinrich von Morungen. Lieder. Mittelhochdeutsch und Neuhochdeutsch. Text, Übersetzung, Kommentar von Helmut Tervooren. – Stuttgart : Reclam, – 2003. – 248 S. (Morungen)
4. Minnesang Mittelhochdeutsche Texte mit Übertragungen und Anmerkungen. Hrsg., übersetzt und mit einem Anhang versehen von Helmut Brackert. – Frankfurt am Main : Fischer, 1999. – 352 S. (Brackert)
5. Reinmar: Lieder Nach der Weingartner Liederhandschrift (B). Mhd./Nhd. Hrsg., Übers. u. Komm.: Schweikle, Günther. – Stuttgart : Reclam, – 2002. – 408 S. (Reinmar)
6. Tagelieder des deutschen Mittelalters Mhd./Nhd. Ausw., Übers. u. Komm.: Backes, Martina. Einl.: Wolf, Alois. – Stuttgart : Reclam, – 2003. – 308 S. (Tagelieder)
7. Walther von der Vogelweide. Gedichte : mittelhochdeutscher Text und Übertragung / Walther von der Vogelweide. Ausgew., übers. u. mit e. Kommentar vers. von Peter Wapnewski. – Frankfurt am Main : Fischer, – 1990. – 303 S. (WvdV)

Анотація. Стаття присвячена дослідженню лексико-семантичної структури концепту ЖІНКА на матеріалі лірики міннезангу 12-14 століть. Велику увагу приділено аналізу вербального вираження психологічного портрету жінки епохи Середньовіччя. Розглянуто квантитативне співвідношення номінативних одиниць – вербалізаторів концепту ЖІНКА у поезиці міннезангу.

Ключові слова: антропоцентризм, лірика міннезангу, концепт.

Summary. The article is devoted to the investigation of the lexico-semantic structure WOMAN's concept which is based on lyrics of minnesang of the 12-14th century. Great attention is paid to verbal expression of psychological woman portrait of medievalism. The quantitative correlation of nominal units which are verbalizing WOMAN's concept are regarded.

Key words: anthropocentrism, lyric, lyric of minnesang, concept.

УДК 811.161.2'38:37

Босак Н. Ф.

ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВНОЇ ГРИ У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА

Сучасна постмодерністська література вміщує в собі такі риси, як багатовимірність, змішування різних літературних традицій, має культ невизначеності, хаотичності, пропусків, помилок та мовних ігор. Людина, на яку спрямовано цю літературу, є інтелектуалом, споживачем інформації, вона володіє правилами мовної гри та чудово розуміє умовність будь-яких норм. В арсеналі гри є багато засобів: гра з простором та часом, мовні ігри (на всіх мовних рівнях), ігри з текстовими структурами та філософськими ідеями. Нас перш за все цікавить саме мовна гра. Дослідження творів сучасної постмодерністської літератури вимагає глибокого аналізу з мовного боку, оскільки багато мовних елементів, що раніше викреслювалися цензурою, тепер офіційно з'являються на сторінках книжок. Автори використовують лайку, активніше утворюють неологізми, заграють з читачем словом. У такий спосіб мовна гра стає елементом стилю письменника, потім поступово стає ознакою напряму. Вона охоплює ті явища, коли мовець грає з формою мовлення, коли вільне ставлення до форми дає естетичне задоволення.

Останнім часом значно посилюється інтерес науковців до аналізованого явища. Так, мовну гру як елемент мови досліджували Т. А. Грідіна, Н. П. Колесников, Н. Ф. Непийвода, О. О. Тараненко, О. Т. Тимчук; мовну гру як елемент комунікації розглядали Е. Берн, О. А. Земська, В. Г. Костомаров, А. Е. Левицький, В. З. Санников тощо. Мовна гра з погляду комунікативної лінгвістики є досить цікавим явищем, адже на думку американського логіка Г. Грайса, успішна комунікація можлива при дотриманні 4 факторів: інформативності, істинності, релевантності та чіткості [4]. У випадку гри словами чіткість не повністю, але втрачається. З'являються кілька варіантів розуміння одного висловлювання або воно стає незрозумілим. Процес комунікації не зникає, але дещо ускладнюється. Для розуміння змісту